

З обійнятих любов'ю літ на Богополі

Тарас Кремень,

кандидат філологічних наук

Розкинувшись на берегах Південного Бугу і Синюхи, козацьке поселення Богопіль, відоме героїчними роками спротиву чорноморських козаків проти польської шляхти і яничарів, стало малою Батьківщиною для багатьох творчих особистостей: композитора Миколи Вілінського, художників Юлія Гомберга, Віктора Маринюка, Вадима Целоусова, актриси Єфросинії Зарницької, поетів Віталія Колодія, Олекси Різниченка, Андрія Ярмольського. А ще — форпостом дружби для всесвітньо відомих митців Андрія Антоноука та Миколи Вінграновського, чия творчість вплинула на утвердження новітньої української культури.

Познайомилися вони ще хлопцями: їхні матері співали в хорі в єдиній з тоді діючих церкві на Богополі, куди на свята Вінграновські переправлялися із с. Кумарі через р. Кодима. Пізніше, коли Миколина родина перебралася до райцентру, хлопці разом навчалися в Первомайській школі №17. Незважаючи на різницю у віці (М.Вінграновський народився 7 листопада 1936 р., А.Антоноук — 15 жовтня 1943 р.), вони разом займалися художньою самодіяльністю: М.Вінграновський грав у шкільному театрі, А.Антоноук робив перші кроки в образотворчому мистецтві. Шкільні вистави, в яких М.Вінграновський грав Андрія з "Тараса Бульби" М.Гоголя або ж Назара Стодолю з однойменної історичної драми Т.Шевченка, а з ними — виставки учнівських робіт, користувалися великою популярністю серед жителів невеличкого райцентру. Ці юнацькі пошуки не були даремними: М.Вінграновський спочатку навчався у Київському інституті театрального мистецтва, а потім — у Всесоюзному державному інституті кінематографії, куди його запросив на навчання сам О.Довженко. Відтоді земляки бачилися хіба що на канікулах.

Дружні стосунки поновилися, як тільки А.Антоноук став студентом Одеського художнього училища ім. М.Грекова. В ті роки М.Вінграновський, який працював на Одеській кіностудії, вже став зіркою світового кінематографа після виходу Довженкового триумфального фільму "Повість полум'яних літ", де зіграв Івана Орлюка. Тоді цю стрічку визнали кращою в світі на трьох найпрестижніших міжнародних кінофестивалях — у Каннах, Лос-Анджелесі, Лондоні. Але там, у південній Пальмірі, художнику пощастило здружитися і з приятелями земляка: поетом та археологом Борисом Мозолевським, який відкрив світові золоту скіфську пектораль, а також Григором Тютюнником — одним із найпопулярніших українських новелістів. Одного разу сталося несподіване: М.Вінграновський, маючи "вікно" у знімальний період, разом із Антоноуком гайнув на день до Богополя, де друзям, які навипередки переплели Синюху, пощастило стояти у церкві на клиросі із матерями. Маючи поставлений акторський голос, М.Вінграновський співав у хорі, тоді як А.Антоноук замість старости читав псалтир. Тоді ж вони пообіцяли один одному увічнити цей дивовижно щемливий епізод свого життя в художній творчості.

Роки становлення в період короткочасної "відлиги", пізніше — брежневських "заморозків" були нелегкими не тільки для нащадків богопільських козаків: М.Вінграновський, дебютувавши в "Літературній Україні" у 1961 р., редагований П.Загребельним, вже тоді був знаменитим ще й як поет-шістдесятник, автор "Атомних прелюдів" і "Ста поезій", збірок "На срібнім березі" та "Цю жінку я люблю", знімав свої геніальні фільми, хоча на малій

Батьківщині його ще довго шельмували за "формалізм" у творчості. Тим часом А.Антоноук, життя якого і досі у спротиві, від 1966 р. виставляв картини на всесоюзних (Київ, Львів, Одеса, Новосибірськ), а з 1986 р. — на міжнародних виставках (Угорщина, Чехія, Словаччина, Болгарія, Польща, Іспанія, Канада, США, країни Латинської Америки, Ізраїль, Японія). А ще були відомі колись квартирники, організовані нобелівським лауреатом А.Сахаровим, після чого про молодого художника із повагою говорили заборонені в СРСР радіостанції "Голос Америки" і "Свобода", які вже тоді викривали злочини тоталітарної системи проти дисидентів. У ті роки А.Антоноуку, який з 1971 р. мешкає в Миколаєві, що вже тоді був "ворожим націоналістичним елементом" для органів держбезпеки, пощастило стати володарем престижної нагороди на виставці молодих художників країн РЕВ у м. Сегеді (Угорщина), брати участь у колективних експозиціях, працювати у худфонді, а в перебудовні 1980-ті триумфально надрукувати фоторепродукції робіт із розлогою статтею Д.Кременя на сторінках журналу "Огонек" В.Коротича, пізніше — увійти до плеяди найвідоміших українських художників ХХ століття (згадаймо хоча б альбом з українського образотворчого мистецтва "Від Бойчука до Антоноука"). До речі, В.Коротич у своїх листах до Д.Кременя, які видані окремою книгою "Цілком особисто" (2011), так оцінив творчість видатного майстра: "Антоноук — дуже гарний, "живий", перемінний художник, не закостенілий класик, його розуміють без перекладу. Просто щастя, що він є в нас".

Мрія юності друзів збулася вже у 1993 р.: в столичному видавництві "Веселка" вийшла книжка віршів М.Вінграновського для дітей "З обійнятих тобою днів", оформлена кількадесятьма репродукціями картин А.Антоноука, які й досі дивують своєю органічністю та колоритом. Вже за рік, коли художника за серію картин: "Митрополит Іларіон", "Феофан Прокопович", "У казематі (Т.Шевченко)", "Учителю, хто ми?", "Поклоніння землі та водам", "Богопільська мадонна", "Розмова з Всесвітом", "Сурми глас. Пересторога" — удостоїли Державної премії України імені Т.Г.Шевченка, М.Вінграновський на відкритті чергової столичної виставки так сказав про свого талановитого друга: "...Дивовижний художник Андрій, а де ще ти знайдеш таку школу номер 17, що на Богополі, котра дала б світу двох лауреатів Шевченківської премії?!"

Як і колись, образ М.Вінграновського в доробку А.Антоноука — один із провідних.

В числі тих робіт, які написані за мотивами художньої творчості друга тільки останнім часом — "В голосі колеса сухо", "Вовк-сіроманець", "Скіфський степ" (усі — 2003), "Маленький Микола Вінграновський везе вечерею на Диканьку самому Миколі Гоголю" (2009), а також зовсім свіжі роботи: "Виростеш ти, скифеня", "Баба Маланка благословляє малого Миколку", "Великодень на Богополі".

Своєї юнацької обіцянки Андрій Антоноук — народний художник України, лауреат премії імені В.Стуса, володар Золотої медалі Національної академії мистецтв України, Золотої медалі Санкт-Петербурзької академії мистецтв, кавалер ордена "Золотий тризуб" дотримується і досі: виставка "З обійнятих тобою днів" — шана пам'яті великого поета і кінорежисера, актора і громадського діяча М.Вінграновського до його 75-ліття.